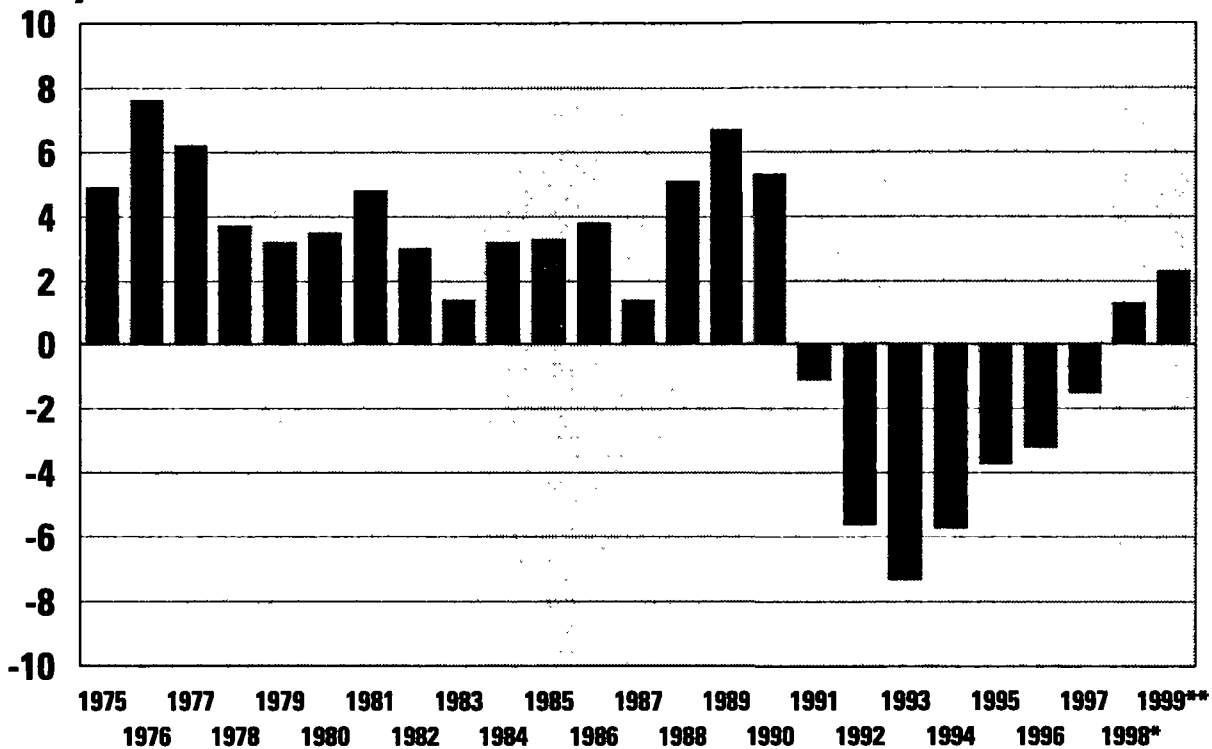

Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

Helmikuussa 2000 raportoidut tilastotiedot

Lisätietoja: Paula Koistinen-Jokiniemi, Jyrki Lehtinen
Vastaava tilastojohtaja: Markku Suur-Kujala

Julkisyhteisöjen EMU-ylijäämä (+) / alijäämä (-) 1975–99*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle laadittuun raporttiin tilastotietoja, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden tilaa. Raportointi on osa niin kutsuttua liiallisten alijäämien menettelyä. Tietoja käytetään myös EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen yhteydessä.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet tulevasta vuodesta.

Tässä julkaisussa esitetään tuoreiden tilastotietojen ohella lukujen laadintaperiaatteita. Lisäksi kuvataan pääpiirteissään valtiontalouden budjettialijäämän ja kansantalouden tilinpidon mukaisen alijäämän (nettoluotonoton) yhteydet sekä julkisyhteisöjen EMU-velan muutokseen vaikuttaneet tekijät. Vuosia 1998 ja 1999 koskevat tilastotiedot ovat ennakkollisia.

Alijäämäraportointi muuttui vuonna 2000 EU:n uuden kansantalouden tilinpitajärjestelmän, EKT95:n mukaiseksi. Näin ollen tämän julkaisun tiedot eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia aiemmin julkaistujen kanssa.

Uusi EMU-alijäämä vastaa uudistetun kansantalouden tilinpidon mukaista julkisyhteisöjen nettoluotonottoa. Myös EMU-velan sisältö eroaa aiemmin raportoidusta. EMU-alijäämän ja -velan käsitteessä tapahtuneita muutoksia kuvataan luvussa "Raportointi".

Katsaus

EMU-velka kasvoi hieman vuonna 1999

Julkisyhteisöt sijoittivat rahoitusvarojaan vuonna 1999 muihin sektoreihin nettomääräisesti 10,4 mrd. markalla. Työeläkelaitokset suuntasivat aiemmista vuosista poiketen sijoituksiaan julkistalouden ulkopuolelle, erityisesti ulkomaille. Työeläkelaitosten luotonanto muille julkisyhteisöille (valtiolle ja kunnille) alenikin ennakkotietojen mukaan yli 12 mrd. markalla. Julkistalouden sisäisiä velkoja ei lueta mukaan EMU-velkaan. Näin ollen vaikka sekä valtion, kuntien että sosiaaliturvarahastojen bruttovelka aleni viime vuonna (yhteensä yli 11 mrd. markkaa), julkisyhteisöjen velka talouden muille sektoreille ja ul-

komaille kasvoi hieman (1,6 mrd. markkaa) lähinnä työeläkelaitosten sijoitusstrategian muuttumisen myötä.

Vaikka markkamääräinen EMU-velka on vuotta 1998 lukuun ottamatta kasvanut koko 1990-luvun, velan BKT-osuus on vuodesta 1994 alkaen supistunut. Viime vuoden lopussa EMU-velan osuus BKT:sta oli 47,1 prosenttia. Vuotta aiemmin velkaosuus oli 1,9 prosenttiyksikköä korkeampi. Huipussaan velan BKT-osuus oli vuonna 1994, jolloin suhdeluku oli uudistetun tilastointikäytännön mukaisena 58,0 prosenttia.

Julkisyhteisöjen alijäämä kääntynyt ylijäämäksi

Julkisyhteisöjen alijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonotto muuttui vuonna 1998 ylijäämäksi. Vuonna 1999 ylijäämä oli ennakkotietojen mukaan 16,2 mrd. markkaa eli 2,3 prosenttia BKT:sta. Valtio oli runsaat 4 mrd. markkaa alijäämäinen, joskin sen rahoitusasema on jatkuvasti parantunut. Kuntasektori oli ennakkotietojen mukaan kolmatta vuotta lievästi alijäämäinen. Sosiaali-

turvarahastoista työeläkelaitokset keräsivät 21 mrd. markan ja muut sosiaaliturvarahastot 1,5 mrd. markan ylijäämän.

Valtion luvut perustuvat valtion hallinnollisen kirjanpidon tammi-marraskuun kertymätietoihin. Kuntatalouden arviointiin käytettiin Tilastokeskuksen kunnille ja kuntayhtymille ensimmäistä kertaa tekemää edellisvuotta koskevaa tilinpäätösarviokyselyä.

Taulukko 1. EMU-alijäämä (-)/ylijäämä (+), prosenttia BKT:sta

	1996	1997	1998*	1999*
Valtionhallinto	-7,2	-3,7	-1,5	-0,6
Paikallishallinto	0,8	-0,7	-0,3	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	3,3	2,8	3,1	3,1
siitä: Työeläkelaitokset	3,4	3,3	3,2	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,5	-0,2	0,2
EMU-ali/ylijäämä	-3,2	-1,5	1,3	2,3

* = ennakkotieto

Raportointi

Alijäämäraportointi muuttui vuonna 2000

EU:n asetukseen perustuva nk. liiallisten alijäämien raportointi muuttui EU:n uuden tilinpitojärjestelmän, EKT95:n mukaiseksi vuonna 2000. Koska aiempi raportointi perustui vielä vanhaan ESA79:n mukaiseen tilinpitoon, nyt julkaistut alijäämä- ja velkaluvut ovat muuttuneet aiemmista.

Suomen kansantalouden tilinpito uudistui EKT95:n mukaiseksi jo helmikuussa 1999.

Vuodesta 2000 alkaen EMU-alijäämä vastaa suoraan kansantalouden tilinpidossa laskettua julkisyhteisöjen nettoluotonottoa/-antoa. Myös bruttokansantuote raportoidaan tilinpidon mukaisena. Sen sijaan EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa

EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta (ks. luku "Käsitteet ja menetelmät").

Aikaisemmasta raportoinnista poiketen ulkomaan valuutan määräinen velka tilastoidaan nyt swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa kun aiemmin sitä mitattiin alkuperäisissä nostovaluutoissa. Myös EMU-velan ja sen muutoksiin vaikuttavien erien raportointi on muuttunut: mm. kaikki velan muutokseen vaikuttavat tiedot esitetään nyt sulautettuina (julkisyhteisöjen sisäiset saamiset ja velat pois lukien).

Uuden järjestelmän mukaisia maittaisia tietoja ei tähän julkaisuun ollut vielä saatavissa.

Raportointimenettely

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty viitearvot julkisyhteisöjen suunnitelluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle kahdesti vuodessa päivitettävässä raportissa kukin jäsenmaa kuvaa valtion budjetin ali/ylijäämän ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtion ali/ylijäämän (nettoluotonoton/-annon) yhteyden. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset yhteydet ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussakin maassa noudatettavan budjettikäytännön mukaisena kun taas nettoluotonoton on oltava EKT95:n mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

Vaikka institutionaalisista olosuhteista johtuen tietosisällöt poikkeavat maittain, alijäämäraportoinnissa syntyvät tiedot ovat vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että raportin laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö on määritelty EU:n asetuksessa (EY 3605/93). Alijäämäraportointi perustuu vuodesta

2000 alkaen em. asetuksen uudistettuun versioon, joka ehtinee EU:n neuvoston lopulliseen käsittelyyn vasta helmikuun 2000 lopussa. Tilastotietojen vertailukelpoisuutta on pyritty lisäämään EU:n tilastoviraston Eurostatin päätöksillä sekä erityisellä alijäämä- ja velkatilastointia täsmentävällä käsikirjalla.

Jäsenmaiden kansantalouden tilinpidon laadinnan aikataulut vaihtelevat. Siten myös elokuun ja helmikuun loppuun mennessä raportoitavat, pääosin kansallisiin tilinpitolaskelmiin perustuvat EMU-laskelmat päivitetään eri ajankohtina. Suomen tilinpitolaskeimat laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavassa helmikuussa. Sen jälkeen tilastoa tarkennetaan saman vuoden heinä- ja joulukuussa. Lopulliset tiedot Suomen kansantalouden tilinpidosta valmistuvat noin kahden vuoden viiveellä. Yhtä tilastovuotta koskevat EMU-alijäämä- ja velkatiedot raportoidaan komissiolle siten viisi eri kertaa. Tilaston laadintaan käytettävissä oleva perustieto lisääntyy ajan myötä ja tilastot täsmentyvät, mikä on luonteenomaista kansantalouden tilinpidon laadintaprosessille. Samalla EMU-alijäämä, -velka ja BKT-tiedot ja niiden myötä myös julkisyhteisöjen EMU-kriteereiksi määritellyt suhdeluvut tarkentuvat.

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

EKT95:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä netto-luotonantoa että velkaa tilastotaessa.

Suomessa valtio- ja kuntasektoriin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot.

Budjettialijäämä ja nettoluotonotto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden kassalaskelman mukaista nettorahoitustarvetta¹. Käsite kattaa sekä budjettitalouden että budjetin ulkopuoliset rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia.

Nettorahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen ali/ylijäämään eli nettoluotonottoon/-antoon useiden korjauserien kautta (taulukon 2 erät B...E). Nettoluotonottoon/-antoon eivät saa vaikuttaa kansantalouden tilinpidossa rahoit-

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturvaa toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien eläkevakuutus). Työeläkelaitokset määriteltiin tilastoinnissa osaksi Suomen julkista sektoria EU:n komission tammiukuussa 1997 tekemällä erityisellä päätöksellä.

tustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssijoitukset.

Satunnaisempia oikaisueriä ovat valtion budjetissa tulona tai menona esiintyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot siltä osin kun niitä ei lueta tilinpidon mukaisiin korkoihin. Budjetissa vielä olevien, mutta tilinpidossa yrityssektoriin luettavien valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisesta saattaa aiheutua kirjauseroa. Eroa kassalaskelmaan aiheuttaa myös tilinpidon verojen, tukien ja korkojen kirjaaminen osittain kassaperusteesta poiketen (suoriteperusteella

Taulukko 2. Valtion nettoluotonoton (-) laskeminen budjetin ali/ylijäämästä, mrd. mk

	1998*	1999*
A. Budjettitalouden nettorahoitustarve	-0,4	17,1
B. Budjetin rahoitustaloustoimet yhteensä (+)	-13,9	-20,3
B.1. Lainananto (+)	0,5	0,9
B.2. Saadut lainojen takaisinmaksut (-)	-0,9	-0,5
B.3. Osakkeiden ja osuuksien hankinta (+)	0,4	1,0
B.4. Osakkeiden ja osuuksien myynnit(-)	-13,9	-21,7
C. Muut siirtosaamiset (+) ja -velat (-) (verojen ja tukien ajoituskorjaus, tulo- ja menorästit)	2,5	-2,2
D. Korkojen jaksotuskorjaus, netto (+/-)	1,6	1,3
E. Muut oikaisuerät (+/-)	-5,6	-6,5
E.1. Siirrot budjetin ulkopuolisista rahastoista, netto	-5,4	-8,0
E.2. Ero valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisessa	0,1	0,1
E.3. Muut kirjauserot (lähinnä erot emissio- ja kurssierojen kirjaamisessa)	-0,4	1,7
E.4. Muut erot	0,1	-0,2
F. = B+C+D+E. Budjettitalouden korjauserät yhteensä (+)	-15,3	-27,6
A+F.= Budjettitalouden nettoluotonanto (+) /-otto (-)	-15,7	-10,5
G. Budjetin ulkopuolisten rahastojen nettoluotonanto (+) /-otto (-)	5,6	6,1
A+F+G. Valtion nettoluotonotto tilinpidossa (-)	-10,1	-4,4

* = ennakkotieto

1 Tietoja nettorahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Taloudellinen katsaus, helmikuu ja Taloudellinen katsaus, syyskuu- julkaisuissa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia- sarjassa.

tai ajoituskorjattuna) sekä muut satunnaisemmat kirjaus- tai ajoituserot.

Summaamalla taulukon 2 erät A, F ja G saadaan valtiontalouden nettoluotonotto kansantalouden tilinpidossa. Taulukosta nähdään, että molempina vuosina tilinpidon mukainen alijäämä (nettoluotonotto) oli budjetin alijäämää suurempi johtuen

EMU-velka

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit, muut lyhytaikaiset lainat sekä käteisraha. EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta. EKT95:n mukaisessa rahoitustilinpidossa rahoitusvarat ja velat arvotetaan markkina-arvoon, sen sijaan EMU-velka arvotetaan nimellisarvoon. EKT95:n mukaisista rahoitusvaateista johdannaisia, kauppaluottoja ja siirtovelkoja ei huomioida velan kannassa,

etenkin budjettiin sisältyvien finanssisijoitusten (mm. valtionyhtiöiden myynnistä saatujen tulojen) eliminoimisesta. Kyseiset erät kuvautuvat kansantalouden tilinpidossa rahoitustaloustoimina, joilla ei ole vaikutusta alijäämään. Koko valtiontalouden alijäämää kohensi molempina budjetin ulkopuolisten rahastojen ylijäämäisyys.

mutta ne otetaan huomioon velan muutokseen vaikuttavina erinä.

Kaikki velan muutokseen vaikuttavat tiedot esitetään nyt sulautettuina. Tilastointiin on tehty myös kaksi muuta muutosta. Aikaisemmasta poiketen ulkomaan valuutan määräinen velka tilastoidaan nyt swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa kun aiemmin sitä mitattiin alkuperäisissä nostovaluutoissa. Valtion käteisrahavelkana tilastoitiin aiemmin koko metallirahavastuu, kun velaksi luetaan nyt vain kierrossa olevien kolikoiden arvo.

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonoton/-annon ohella moni muu tekijä. Taulukossa 3 on kuvattu uuden, ESA95:een perustuvan alijäämäraportoinnin mukaiset erät.

Summaamalla taulukon erät A-E saadaan julkisyhteisöjen sulautetun velan (EMU-velan) muutos vuoden aikana. Etumerkiltään positiiviset erät vai-

kuttavat velkaa lisäävästi. Kaikki erät on tilastoitu sulautettuina eli julkisyhteisöjen sisäiset saamiset ja velat on vähennetty.

Kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto (A.) kirjataan taulukkoon 3 vastakkaismerkkisenä; vuosien 1998-99 positiivinen nettoluotonanto vaikuttaa velkaa vähentävästi. Rahoitus-

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät, mrd. mk

	1998*	1999*
A. Julkisyhteisöjen raportoitu nettoluotonanto vastakkaismerkkisenä	-8,7	-16,2
B. Julkisyhteisöjen rahoitusvarojen nettohankinta, sulautettu	7,7	10,4
B.1. Julkisyhteisöjen talletukset (plus-merkki= talletukset lisääntyvät nettomääräisesti)	-10,3	0,2
B.2. Sijoitukset muihin arvopapereihin kuin osakkeisiin	17,0	24,1
B.3. Lainananto	-4,7	-2,1
B.4. Osakesijoitukset	3,4	-13,7
B.5. Muut rahoitussaamiset	2,3	1,9
C. EMU-velkaan kuulumattomien velkojen nettohankinta, sulautettu (miinus-merkki = velan lisäys)	-1,1	1,3
D. Valuuttakurssivaikutus	-1,6	9,8
E. Muut	-3,7	-3,7
F. EMU-velan muutos (plus-merkki kuvaa velan kasvua)	-7,4	1,6

* = ennakkotieto

varojen *sulautettu* nettohankinta (B.) kasvoi vuosina 1998-99 ennen muuta, koska työeläkelaitokset lisäsivät sijoituksiaan julkistalouden ulkopuolelle (B.2 ja B.4) Julkisyhteisöjen osakkeiden myyntitulot ylittivät osakkeiden hankintamenot vuonna 1999 (B.4). Valtion yksityistämistulot olivat lähes 22 mrd. markkaa. Julkisyhteisöjen lainananto jatkoi supistumis-

taan ennen kaikkea työeläkelaitosten lainakannan lähes 6 mrd. markan pienenemisen myötä.

EMU-velka ei kata kaikkia ESA95:n mukaisia rahoitusvaateita. Johdannaisten, kauppaluottojen ja siirtovelkojen vaikutus EMU-velan muutokseen kuvataan taulukon 3 kohdassa C. Muita raportoidun velan muutokseen vaikuttavia tekijöitä (E.) ovat mm. emissio- ja pääomavoitot ja -tappiot sekä kirjauserot.

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan uudistetussa alijäämäraportissa julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit (valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset), muut lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkitaliluotto, vekselit) sekä

käteisraha (kierrossa olevien kolikoiden arvo) (taulukko 4).

Ulkomaan valuutan määräinen velka mitataan nyt swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa. EMU-velan tilastoinnissa tapahtuneet muut muutokset kuvataan luvussa "Käsitteet ja menetelmät".

Taulukko 4. Suomen EMU-velka rahoitusvaateittain, miljoonaa mk

	1996	1997	1998*	1999*
Käteisraha	1 439	1 494	1 350	1 432
Lyhytaikaiset arvopaperit	31 083	28 218	15 761	8 720
Joukkovelkakirjalainat	270 473	282 714	281 861	287 960
Muut lyhytaikaiset lainat	21	115	112	208
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	31 758	31 493	37 510	39 876
Velka yhteensä	334 774	344 034	336 594	338 196
Velka, prosenttia BKT:sta	57,1	54,1	49,0	47,1

*=ennakkotieto

Termejä:

EMU-velka =	Julkisyhteisöjen sulautettu bruttovelka nimellisarvoisena
Sulautettu velka =	Julkisyhteisöjen sisäisiä ja välisiä velkoja ei lueta mukaan
Bruttovelka =	Rahoitussaamiset (omaisuus) eivät vaikuta velkaan
EMU-ali/ylijäämä =	Julkisyhteisöjen nettoluotonotto/-anto
(Rahoitus)alijäämä	nettoluotonotto = negatiivinen nettoluotonanto
Budjettialijäämä =	(tässä) valtiontalouden kassalaskelman mukainen nettorahoitustarve
Julkisyhteisöt =	valtio, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot (ks. Käsitteet ja menetelmät)
Valtiontalous =	budjettitalous ja budjetin ulkopuoliset rahastot
EKT95 = ESA95 =	“Euroopan tilinpitojärjestelmä 1995”, EU:n uudistettu, taloustilastojen laadintaa ohjaava käsikirja, joka alijäämäraportoinnissa otettiin käyttöön vuonna 2000
ESA79 =	Alijäämäraportointia ennen vuotta 2000 ohjannut EU:n tilastokäsikirja

Maittaiset tiedot:

EU:n tilastovirasto Eurostat julkistaa uuden alijäämäraportoinnin mukaiset maittaiset tiedot maaliskuun puolivälissä 2000. Eurostatin julkistamia tietoja voi selata osoitteesta: www.europa.int/comm/eurostat.

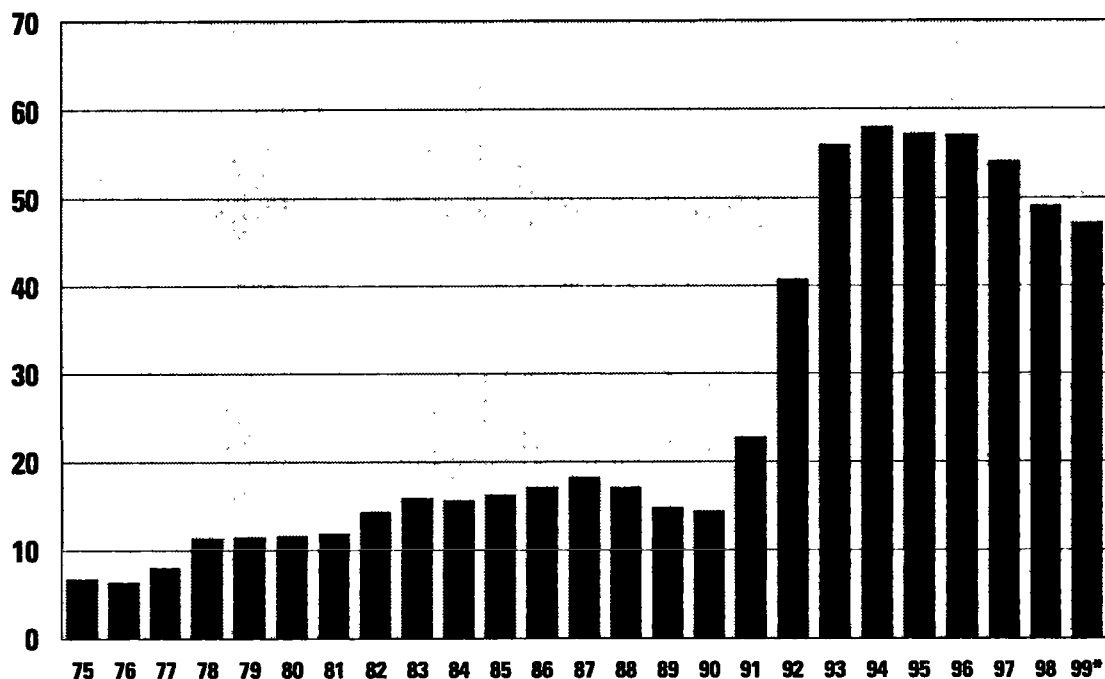
SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 2000:3
Offentlig ekonomi
Public Economy

Lisätietoja:

Paula Koistinen-Jokiniemi, (09) 1734 3362
Jyrki Lehtinen (09) 1734 3331
www.tilastokeskus.fi/tk/emu.html

Julkisyhteisöjen EMU-velka 1975-99*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS